

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 760/9 од 22.12.2022. године, именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидаткиње Госпаве Р. Стојановић Такић под насловом „Трансформација рата: од Хладног рата до хибридног ратовања“, у следећем саставу:

1. др Младен Милошевић, редовни професор, Универзитет у Београду - Факултет безбедности, председник,
2. др Зоран Јефтић, ванредни професор, Универзитет у Београду - Факултет безбедности, члан,
3. др Дејан Вулетић, научни сарадник, Универзитет одбране - Институт за стратегијска истраживања, члан.

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења свих чланова Комисије Наставно-научном већу Факултета безбедности доставља:

РЕФЕРАТ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидаткињи

Госпава Стојановић Такић (рођ. Стојановић) је рођена 30. децембра 1988. године у Зворнику, Република Српска. Основну и средњу школу завршила је у Београду. Основне академске студије уписала је на Факултету безбедности Универзитета у Београду 2007.

године (смер - Менаџмент људских и социјалних ресурса), на којем је дипломирала септембра 2011. године са просечном оценом 8,92 и стекла академско звање дипломирани менаџер безбедности. Стручну праксу је обавила у ЈКП „Београдски водовод и канализација“ у Сектору безбедности. Исте године уписала је мастер академске студије на Факултету безбедности Универзитета у Београду (смер – Безбедност), које је завршила јуна 2013. године са просечном оценом 9,00. Одбраном мастер рад под насловом „Безбедносни аспекти транспорта опасних материја на подручју града Београда“ стекла је академско звање мастер менаџер безбедности. Од фебруара 2015. године студенткиња је докторских академских студија на Факултету безбедности Универзитета у Београду.

На Факултету безбедности Универзитета у Београду учествовала је у реализацији наставних и испитних активности на основним академским студијама од октобра 2012. године до октобра 2019. године, обављајући посао демонстратора. Волонтирала је у Центру за позитиван развој деце и омладине у оквиру програма Развојно-превентивни центар у виду учествовања у спровођењу развојних и креативних радионица са децом и омладином без родитељског старања. Запослена је од октобра 2016. године у фирми Развојно Иновациони Систем д.о.о. на пословима помоћника директора. Поседује лиценцу за израду Процене ризика од катастрофа и план заштите и спасавања, као и лиценцу за израду Процене ризика у заштити лица, имовине и пословања, издатих од стране Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Такође, поседује уверење о безбедном руковању ватреним оружјем. На основу стеченог вишегодишњег искуства на пословима израде планских докумената из области смањења ризика од катастрофа, ангажована је и као предавач на стручним обукама за израду Процене ризика од катастрофа и План заштите и спасавања.

Похађала је више стручних обука, семинара и радионица. У досадашњем периоду била је ангажована на неколико стручних пројеката у својству сарадника и координатора: сарадник у изради Елабората о подизању нивоа безбедности процеса производње у штампарији јавног предузећа „Службени гласник“ са аспекта заштите интегритета штампарских производа; сарадник на пројекту „Стратегија управљања ризицима у Електропривреди Србије“; координатор и сарадник на пројекту „Едукација менаџера безбедности за спровођење образовних активности у области заштите деце и младих током ванредних догађаја“; координатор на пројекту "ICAN Academy: Youth Supports

Humanitarian Disarmament", The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN); главни координатор Групе за обуку, усавршавање и каријерни развој студената Факултета безбедности у оквиру Иновационог центра Факултета безбедности Универзитета у Београду; у 2016. години учествовала је као део тима „Risico“ на светском такмичењу „Ideas for Action“ које је иницирано од стране Светске банке и Пословне школе Вортон Универзитета у Пенсилванији, где су ушли у ужи круг међу 25 најбољих предлога на свету.

1.1. Објављени радови кандидаткиње

Током студирања на докторским академским студијама и ангажмана на Факултету безбедности, кандидаткиња Госпава Стојановић Такић је објавила радове из уже тематике области истраживања, у домаћим часописима и зборницима радова међународног значаја. Осим тога, учествовала је на неколико националних и међународних научних конференција. Попис објављених радова кандидаткиње пружен је у наставку текста према категоријама.

Радови у часописима националног значаја

1. Путник, Н. и **Стојановић, Г.** (2016). Оскудица водних ресурса као узрок међудржавних конфликта. У: *Годишњак Факултета безбедности*. (63-77). Београд: Универзитет у Београду – Факултет безбедности. (M53)

Зборници међународних и националних научних скупова

1. **Stojanović Tačić, G.** (2022). Hibridni ratovi u 21. veku. U: *Urbana bezbednost i urbani razvoj: Zbornik radova*. Beograd: Fakultet bezbednosti. (M33)
2. **Stojanović, G.** i Putnik, N. (2018). Role of the Non-state Actors in Reducing the Threat of Nuclear War. In: *Security System Reforms as a Precondition for Euro-atlantic integrations*, 9th International Scientific Conference. (222-230). Skopje: University “St. Kliment Ohridski” – Bitola, Faculty of Security – Skopje. (M33)
3. Путник, Н. и **Стојановић, Г.** (2017). Илегалне миграције - потенцијални генератор друштвених конфликта. У: *Правни и безбедносни аспекти миграција и последице мигрантске кризе - „Constantnin Magnus Naissus 2017”*. (297-311). Ниш, Београд: Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“, Универзитет „Унион - Никола Тесла“. (M44)
4. Putnik, N. i **Stojanović, G.** (2017). Poslovna špijunaža kao pretnja korporativnoj bezbednosti. U: *Društveni fenomeni i korporativna bezbednost*. (185-197). Beograd: Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti – CESNA B, Beograd. (M63)

5. **Стојановић, Г.** и Путник, Н. (2016). Контрола над водним ресурсима као фактор националне безбедности. У: *Европске интеграције: правда, слобода и безбедност*. (409-424). Београд: Криминалистичко-полицијска академија, Фондација „Ханс Зајдел”. (М33)

Монографије, монографске студије, тематски зборници, лескикографске и картографске публикације међународног значаја

1. **Stojanović, G.** (2022). Hybrid Wars in the 21st Century: Study on the Russia-Ukraine Conflict. In: *Fight for Empowerment at the Age of Violence*. (238-248). Hershey PA: IGI Global. (M14)
2. **Stojanović, G.** (2018). The Role of Education in Reducing the Threat of Nuclear War. In: *Handbook of Research on Examining Global Peacemaking in the Digital Age*. (30-44). Hershey PA: IGI Global. (M14)
3. **Stojanović, G.** (2017). Filling the Legal Gaps: Adoption of an International Treaty That Bans Nuclear Weapons and Provides a Framework for Their Elimination. In: *SECURITY RISKS - ASSESSMENT, MANAGEMENT AND CURRENT CHALLENGES*. (163-178). New York: Nova Science Publishers, Inc. (M14)
4. Kuvekalovic, J., **Stojanovic, G.** & Filipović, M. (2017). Security Implications of the Migrant Crisis in Europe in 2015-16. In: *The third International Conference on Human Security*. (27-35). Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Security Studies, Human Research Center. (M14)
5. Rakovic, J., **Stojanovic, G.**, (2015). Role and capacities of local community in environmental security – on example of polluted drinking water in municipality of Užice. In: *Twenty Years of Human Security: Theoretical Foundations and Practical Applications*. (375-385). Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Security Studies. (M14)

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 296/8 од 16.06.2021. године, именована је Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић под називом „Трансформација рата: од Хладног рата до хибридног ратовања“, у следећем саставу:

1. др Младен Милошевић, ванредни професор, Универзитет у Београду - Факултет безбедности, председник,
2. др Зоран Јефтић, ванредни професор, Универзитет у Београду - Факултет безбедности, члан,

3. др Дејан Вулетић, научни сарадник, Универзитет одбране - Институт за стратегијска истраживања, члан.

Комисија је по проучавању и прегледу пријаве кандидаткиње и пројекта докторске дисертације једногласно усвојила извештај о оцени научне заснованости. Комисија је 07. јула 2021. године предложила Наставно-научном већу Факултета безбедности да прихвати тему и одобри израду докторске тезе кандидаткињи Госпава Стојановић Такић под називом „Трансформација рата: од Хладног рата до хибридног ратовања“. Комисија је предложила проф. др Ненада Путника као ментора за израду докторске дисертације кандидаткињи Госпави Стојановић Такић. На седници Већа научних области правно-економских наука Универзитета у Београду одржаној 03.09.2021. године дата је сагласност на одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности.

Тема докторске дисертације кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић припада научној области интердисциплинарних, мултидисциплинарних и трансдисциплинарних студија и ужој научној области студија наука безбедности. Дисертација је написана на 237 страница, од којих 204 странице основног текста, док остатак чине насловне странице, списак библиографских јединица, биографија кандидата и потребни обрасци. У погледу форме и садржаја, дисертација је написана и форматирана у складу са стандардима успостављеним Правилником о докторским студијама на Универзитету у Београду, као и Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду, усвојеним 2019. Дисертација је писана у А4 формату, са маргинама 20mm, фонтом Times New Roman, у величини 12 типографских тачака са проредом основног текста подешеним на један ред. У дисертацији су садржани сви неопходни елементи према наведеним документима – насловна страна на српском језику, насловна страна на енглеском језику, страница са информацијама о ментору и члановима комисије за одбрану дисертације, странице са подацима о дисертацији на српском и енглеском језику, садржај, текст дисертације са поглављима, списак литературе, биографија кандидата, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије, као и изјава о коришћењу.

Дисертација је подељена на седам поглавља: 1. Увод; 2. Теоријско-методолошки оквир истраживања; 3. Традиционални приступ рату; 4. Трансформација рата: од Хладног до хибридног ратовања; 5. Анализа хибридних сукоба на простору Крима и Украјине –

студија случаја; 6. Савремени рат и међународно ратно и хуманитарно право; 7. Закључак. Након текста дисертације по поглављима приложен је списак коришћене литературе који садржи 524 библиографске јединице.

3. Предмет и циљ дисертације

У тексту дисертације, кандидаткиња је на неколико места нагласила да је претња ратом у савременим условима веома актуелан друштвени проблем који захтева свестрану научну анализу. Кандидаткиња Стојановић Такић је, на основу увида у доступну домаћу и инострану научну и стручну литературу констатовала да је приметан фрагментаран приступ у истраживању ове тематике. С тога, проблем који је постављен у овом истраживању је непостојање јасно дефинисаног појмовног апарата и чврстог теоријског оквира.

С обзиром на уочене недостатке у досадашњој тематизацији проблема истраживања, кандидаткиња сматра да је неопходно заузети холистички приступ у истраживању проблема трансформације рата. Такав приступ подразумева интегративно проучавање које обухвата све димензије нових концепата ратовања. Узимајући у обзир фрагментарност досадашњих истраживања, недовољну развијеност теоријског оквира и непостојање јасно дефинисаних основних појмова, ово истраживање је усредсређено на исцрпну дескрипцију и класификацију манифестних облика овог феномена са аспекта безбедносних наука у циљу синтетизовања полазне грађе за будуће теоријске и емпиријске радове који ће се бавити овом тематиком.

Кандидаткиња Стојановић Такић сматра да научна анализа феномена „хибридног ратовања“ представља погодан оквир за разматрање природе проблема рата, кроз уочавање битних карактеристика као концепта, чиме се последично отвара проблем научнотеоријског разматрања и феномена савременог рата односно његових појавних облика. Кандидаткиња указује да би разматрање феномена хибридног вођења рата са позиција различитих и сукобљених теоријских полазишта допринело добијању ширих сазнања не само о њему већ и савременим формама рата уопште, док је с друге стране, таквим сазнањима могуће проверити валидност постојећих теорија о рату и допринети њиховом кориговању и унапређењу. Циљ оваквих истраживања би имао улогу

прелиминарног истраживања у функцији одређења ширег проблемског оквира истраживања савременог рата кроз идентификацију свих непознаница и нејасноћа која се тичу његове перцепције и одређења, сматра кандидаткиња.

На основу прегледа литературе могу се уочити одређене, битне, тенденције савремених начина ратовања. Због тога је намера кандидаткиње била да интегрише тенденције у један оквир показујући тиме како је сам концепт рата, на начин на који је сагледаван раније превазиђен. Развој људске свести је резултовао другачијом перцепцијом рата што кандидаткиња објашњава појавом савремених теорија о рату које негирају оружану борбу као суштинско својство рата. Наиме, тенденција минимизирања улоге оружане борбе, али не и њено потпуно одбацивање, јесте битна карактеристика нових концепата ратовања. Сходно наведеном, предмет истраживања односи се на одређење природе рата услед његове трансформације у периоду након Хладног рата. Осим тога, указано је на различите концепте ратовања.

Предмет истраживања, са временског аспекта, обухвата период од настанка Хладног рата до данас. Услед утицаја процеса глобализације на општи друштвени развој, па тиме и у сфери вођења рата, долази до појаве савремених, такозваних „пост модернистичких“ научних теорија о рату које представљају супротност класичним теоријама. Њихова појава нарочито је била изражена у периоду након завршетка Хладног рата када настаје значајна и по много чему специфична трансформација рата.

Са просторног аспекта предмет истраживања се односи на праксу различитих држава у савременој међународној заједници, тј. на читаву међународну заједницу.

Предмет истраживања тематски припада већем броју научних дисциплина. Он обухвата сазнања и проблеме социологије, наука безбедности, полемологије, иринологије, конфликтологије, војних, правних, криминалистичких и криминолошких наука, што несумњиво упућује на његов интердисциплинарни карактер.

Кандидаткиња Стојановић Такић констатује да је у домаћој научној литератури феномен савременог рата недовољно обрађиван, те је с тога научни циљ овог истраживања научна дескрипција и објашњење трансформације рата настале у периоду након Хладног рата. Циљ оваквог свеобухватног истраживања је идентификовање промена у начину планирања, вођења и разрешавања ратних сукоба, као и њихових других карактеристика,

које их прате од краја Хладног рата до данас. Научно објашњење ове актуелне друштвене појаве подразумева систематизацију досадашњих сазнања о рату што претпоставља сагледавање, дескрипцију и исцрпну класификацију различитих облика сукобљавања у савременом свету. Исто тако циљ је идентификовање и специфичних карактеристика које рат чине другачијим од осталих врста сукоба. До сада је то била, и још увек је, масовна и организована примена оружане борбе. Међутим, кандидаткиња указује да нове карактеристике савременог рата доводе у питање тај спецификум јер тенденција минимизирања улоге оружане борбе, али не и њено потпуно одбацивање, јесте битно обележје нових концепата ратовања попут хибридног. Резултати добијени научним истраживањем свакако ће допринети ширем фонду научних сазнања о феномену савременог рата уопште, сматра кандидаткиња.

На практичном нивоу, резултати истраживања ће допринети бољем разумевању ове проблематике, што је од великог значаја за развијање стратегија превенције, сузбијања и управљања безбедносним ризицима од нових облика сукобљавања у савременом свету, на националном и међународном нивоу, као и припрему цивилног становништва на ове нове безбедносне ризике. Наиме, како кандидаткиња напомиње у тексту дисертације, у периоду након окончања Хладног рата приметан је све већи број ратова у којима се, као једна од страна, појављују недржавни актери који су опоненти влади. Они, по правилу, прибегавају асиметричном ратовању и користе неконвенционалну тактику која укључује употребу силе, и то у форми тероризма, побуњеничког деловања, субверзија, саботажа, разноврсних активности организованог криминала, као и медијског и пропагандног деловања у циљу придобијања подршке јавности. Друштвени допринос огледа се у унапређивању институционалних капацитета савремене државе, затим кадрова и материјалних ресурса, ради одговора на нове концепе ратовања. Посебно, то подразумева јачање сарадње на међународном нивоу, пре свега, преко међувладиних организација, наводи кандидаткиња Стојановић Такић.

3. Истраживачка питања и индикатори

У епистемолошком смислу, кандидаткиња Стојановић Такић указује на постојање проблема, на који начин у условима теоријских недоречености, па и нејасноћа, адекватно приступити истраживању карактеристика и одређењу савремених форми ратовања попут

хибридних. Сумирајући кључне теоријске премисе, као и исходе досадашњих истраживачких студија у вези трансформације рата, кандидаткиња је формулисала следећа истраживачка питања која су јој послужила као окосница истраживања трансформације рата:

- На који начин процеси глобализације и техничко-технолошког развоја утичу на трансформацију рата?
- На који начин ови процеси мењају феноменологију ратовања?
- Да ли нови начини ратовања имају дугорочније последице по националну безбедност државе која је предмет напада, односно међународну безбедност у целини?
- Да ли је оружани сукоб у Украјини и анексију Крима 2014. године могуће дефинисати као хибридни рат и које су његове карактеристике?

У обухвату проблема истраживања, кандидаткиња акцентује да посебну пажњу закупају питања општег карактера која се односе на утврђивање свих промена које су довеле до настанка нових форми ратовања, као и примене незаконитих облика деловања недржавних актера против државе, од стране терориста, побуњеника и др. У датом контексту, намера кандидаткиње је била да основни проблем истраживања разложи кроз темељну анализу већег броја ужих истраживачких питања:

- Који основни облици рата су били најзаступљенији у периоду након Хладног рата?
- Каква је и колика улога процеса глобализације и техничко-технолошког развоја на појавне облике и одржање савременог (хибридног) рата?
- Која су општа, посебна и специфична обележја, односно услови настанка, узроци, циљеви, носиоци, објекти напада, стратегије, тактике, облици и последице савремених форми ратовања које се називају хибридним ратовањем?
- У којој мери су савремене државе угрожене новим облицима ратовања од стране других држава и недржавних колективитета и којих?
- На који ће се начин креирати безбедносна политика држава у будућности с обзиром на претњу хибридним ратом?

Проблем истраживања је, сходно изнетом, дефинисан представљеним сетовима питања на која су се током истраживања дали одговори. Истраживање се водило показатељима назначеним у савременој научној и стручној литератури и стратешко-доктринарним документима технолошки најразвијенијих држава света, војних савеза, Уједињених нација и других међународних организација.

У првом и другом истраживачком питању садржана је полазна хипотеза да процес глобализације утиче на општи друштвени развој, па тиме и на сферу вођења рата, проширујући скуп активности које су традиционално биле подвођене под појам рата. Услови и стања у међународној заједници (економски фактори, политички фактори, итд), као и техничко-технолошки развој који је допринео развоју средстава за вођење рата, довели су и до промена у начину вођења рата, односно до појаве нових облика ратовања, сматра кандидаткиња. Посебности нових облика ратовања произилазе из интензивног развоја људског друштва, техничко-технолошког развоја и могућности савременог наоружања и друге ратне технике (пре свега, авијација, сателити, електроника), као и достигнућа у другим областима технологије и науке. Повећање броја оваквих сукоба и технолошке промене повећавају рањивости друштва и државе.

У трећем и четвртном истраживачком питању садржана је друга полазна хипотеза да нови начини ратовања траже редефинисање постојећих стратегија за одговор на њих. Растућа друштвена зависност од нових технологија повећава изложеност националних система безбедности опасним изворима претњи од нових форми ратовања. Како наводи кандидаткиња Стојановић Такић, насиље неће бити само ограничено на земље у развоју, већ је ризик присутан свуда. У условима глобализације, са све већим степеном међузависности, у новим концептима ратовања поред држава, активно учествују и појединици и невладине организације и друштвени покрети на међународној сцени. У фокус се ставља тежња да се непријатељ надмудри, (медијски) обмане и изненади, што имплицира да рат неће нестати, већ да улази у нову епоху коју карактеришу нова феноменолошка обележја ратних сукоба.

На основу анализе и истраживања промена које су настале од периода Хладног рата до сада, у погледу развоја људског друштва и стања међународних односа, кроз истраживање је покушало да се уочи како су ове промене утицале на начин вођења рата и да се опишу

опште карактеристике савремених начина ратовања. На првом месту, намера кандидаткиње је била да опише карактеристике хибридног ратовања и да укаже на његове специфичности у односу на ратове који су вођени после Другог светског рата. У том циљу користила је следеће индикаторе за праћење промена у начину вођења и карактеристика савремених ратова: циљеви и карактер сукоба (крајње жељено стање сукобљених страна - национални, регионални, глобални, верски, ослободилачки, одбрамбени, нападачки, идеолошки и др.), актери сукоба (сукобљене стране које директно учествују у рату - регуларне снаге, организације, побуњеници, плаћеници и др.), објекти напада (конкретне материјалне или духовне вредности, које настоје да остваре стране у рату), стратегије ратовања (општи план акција чија је сврха остваривање одређених циљева уз могућност постизања стратегијског изненађења), трајање рата (активан ангажман носиоца напада на територији мете напада – кратко трајање до 30 дана, средње трајање до 6 месеци, дуго трајање до 3 године и веома дуго трајање дуже од 3 године), просторна димензија вођења рата (врсте и димензије простора - коришћење копна, ваздуха, воде, космоса и сајбер простора), временска димензија вођења рата (временски услови - климатски, метеоролошки и услови видљивости), интензитет (број жртава као последица напада – мањи оружани сукоби до минимум 25 убијених годишње, оружани сукоби средњег интензитета са барем 25 убијених годишње и ратови у којима има минимум 1000 погинулих годишње), обухват ратних дејстава (начин извођења ратних дејстава на целој територији или делу територије - употреба специјалних дејстава и снага, дејства са великих одстојања и висина, политичка и информатичка дејства, економске санкције и друге мере), ратна техника (врста наоружања – конвенционално и неконвенционално, примена нових технолошкох достигнућа) и улога медија пре и током ратних дејстава (штампани и електронски медији као средство ширења пропаганде – радио, телевизија и интернет).

5. Кратак опис садржаја дисертације

Дисертација кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић састоји се од седам кохерентних поглавља, чији логички след формира смислену целину.

У **првом поглављу** које је посвећено уводним разматрањима, кандидаткиња је представила и разложила конкретан истраживачки проблем дисертације, разлоге одабира

теме, као и актуелност и релевантност истраживања. Уводни део дисертације садржи сажети приказ истраживачке замисли који се у следећим поглављима детаљно операционализује.

Друго поглавље дисертације посвећено је теоријско-појмовном оквиру, теоријама о рату предмету и циљевима истраживања, као и методолошком оквиру истраживања. Кандидаткиња је у овом поглављу представила постојећа одређења појма рата, начине на који је рат изучаван у постојећој истраживачкој пракси, као и теоријске оквири који су коришћени у досадашњим истраживањима. У склопу наведеног поглавља кандидаткиња је аргументовано образложила традиционалне и савремене теорије о рату и операционализовала основне појмове. Поред наведеног, као и представљања предмета истраживања, временског и просторног обухвата истраживања, циљева истраживања, истраживачких питања и индикатора, у овом поглављу је представљен и методолошки оквир који почива на принципу методолошке триангулације. Истраживање овако комплексног феномена нужно намеће мултиметодски приступ и захтева комплементарну анализу доступних и новостворених извора података. Коначно, у поглављу је представљен преглед извора података, технике за прикупљање података, као и план обраде података којим се кандидаткиња руководила у раду на дисертацији.

Треће поглавље дисертације посвећено је традиционалном приступу рата односно одређеним основним обележјима и карактеристикама овог феномена. Отпочињући од појмовног одређења друштвених конфликта и ратних конфликта, кандидаткиња је потом приступила изучавању различитих приступа у класификацији друштвених конфликта, као и различитим теоријским разматрањима о природи рата. Кандидаткиња је у трећем поглављу представила и узроке ратова који су разноврсни, сложени и међусобно условљени. На крају трећег поглавља кандидаткиња је приступила исцрпној класификацији ратова.

Четврто и пето поглавље представљају есенцијално ткиво дисертације. У оквиру **четвртог поглавља** и следећих потпоглавља презентована је трансформација рата, од Хладног рата до хибридног ратовања кроз приказ савремених теорија и схватања о рату, са фокусом на чиниоце који су допринели трансформацији рата, као и последице трансформације - промена природе рата. **Пето поглавље** кореспондира четвртом

поглављу. Унутар петог поглавља анализирани су хибридни сукоби на простору Крима и Украјине у контексту одабране студије случаја, уз посебан акценат на хронологију сукоба између Русије и Украјине.

Анализа примењивости актуелног нормативног оквира на савремене ратове и смернице за унапређење обухвата међународног ратног и хуманитарног права приказани су у оквиру **шестог поглавља**.

Коначно, у **седмом и закључном поглављу**, кандидаткиња је пружила систематизован приказ кључних налаза емпиријског истраживања, остварени допринос и ограничења дисертације, као претпоставку правца будућег изучавања рата у годинама које долазе.

6. Резултати истраживања и допринос дисертације

Резултати истраживања докторске дисертације кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић огледају се у одговорима на постављена истраживачка питања. Истраживање које је обавила кандидаткиња је потврдило хипотезе, као и опште и посебне претпоставке чија је основаност испитивана и проверавана у раду. Спроведена анализа значајно доприноси разјашњењу и етаблирању појмовног и термилошког корпуса ове специфичне и недовољно истраживане области. Због употребе у различитим дискурсима, термин „хибридно ратовање“, задобија различита значења. Доктринарна одређења овог појма као и контексти у којима се он употребљава нису јединствени и не постоје његове општеприхваћене дефиниције и класификације у релевантној научној литератури. Једна од кључних недоумица је везана за термин хибридности, који је врло разнолико интерпретиран: негде само као нови, код других аутора као нова врста рата, понегде као претња, док поједини аутори реферишу на све то заједно. Кандидаткиња је уочила да се унутар ових одређења користе семантички слични али појмовно различити термини попут: „хибридни рат“, „хибридно ратовање“ и „хибридне претње“, што указује на различит приступ и различито разумевање предметног термина. У условима теоријских нејасноћа, проучавање феномена „хибридног ратовања“ захтевало је свеобухватни приступ који се ослања како на класичне тако и на савремене теорије. Научна анализа феномена „хибридног ратовања“ представљала је погодан оквир за разматрање природе

проблема рата, као и проверу и кориговање постојећих теоријских оквира у разматрању рата као друштвено-историјског феномена, наводи кандидаткиња Стојановић Такић.

Научни допринос истраживања се првенствено огледа у чињеници да је кандидаткиња темељно и свестрано обрадила предмет који није довољно истражен и експлициран у домаћој и страниј научној литератури. Дисертација кандидаткиње Стојановић Такић је несумњиво употпунила научна сазнања о овом актуелном и комплексном феномену. Кандидаткиња је пружила јасан и исцрпан преглед постојећих теоријских сазнања о проблему и предмету истраживања, увела прецизне, објективне и основане класификационе критеријуме и минуциозно анализирала врло сложена концептуална и терминолошка питања. Ваљаном научном анализом постављених истраживачких хипотеза, Стојановић Такић је дошла до утемељених закључака о феномену трансформације савременог рата. Научна дескрипција и експликација проучаваног феномена заслужују похвале због коришћених извора, употребљених метода и остварених истраживачких резултата. Осим тога, истраживање има и елементе научне предикције, будући да садржи предвиђање будућих тенденција вођења ратних сукоба, засновано на јасним и неспорним научним критеријумима. Истраживање је отворило и бројна питања у вези нормативног регулисања феномена хибридног ратовања, као и могућности примене важећих одредби међународног јавног права, уз указивање на извесне противречности, недоследности и нејасноће. Коначно, истраживање пружа и веома корисне практичне смернице за нормативно унапређење ове недовољно уређене области, као и низ препорука у погледу рада на превенцији будућих конфликта.

7. Закључак и предлог Комисије

На основу увида у садржај истраживања кандидаткиње Госпаве Р. Стојановић Такић под називом „Трансформација рата: од Хладног рата до хибридног ратовања“, Комисија закључује да је кандидаткиња успешно обрадила предложену тему према одобреној пријави. Предмет истраживања и истраживачки циљеви су научно релевантни, јасно и адекватно постављени, истраживање је теоријски и методолошки утемељено, и базирано на релевантној и савременој научној литератури.

Докторска дисертација кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић представља значајан допринос обогаћењу постојећег теоријског фонда знања о феномену савременог рата.

Систематичним истраживачким приступом који почива на савременим теоријским и методолошким приступима у области наука безбедности, кандидаткиња је спровела оригинално и иновативно истраживање чији остварени резултати несумњиво могу допринети даљим истраживањима.

На основу свега изложеног, имајући у виду релевантност и значај истраживачког проблема, квалитет рада, добијене резултате и остварени научни допринос, Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

П Р Е Д Л А Ж Е

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње Госпаве Стојановић Такић под називом „Трансформација рата: од Хладног рата до хибридног ратовања“, и одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 16.01.2022.

Чланови комисије:

Проф. др Младен Милошевић, председник,
Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Проф. др Зоран Јефтић, члан,
Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Др Дејан Вулетић, члан,
Универзитет одбране - Институт за стратегијска истраживања